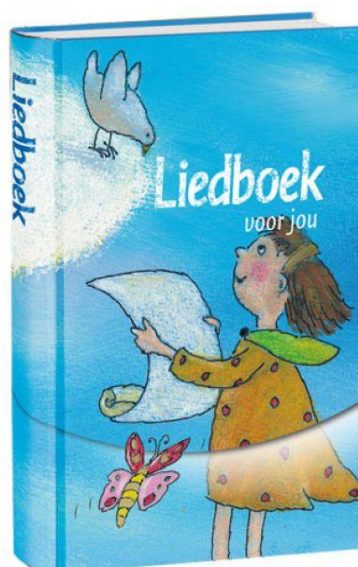

- Liedboek, bidden en zingen in huis en kerk –

INHOUD

1. Internetuitzending presentatie Liedboek
2. Uitgaven
  - a. *gemeentebundel*
  - b. *braille; grootletteruitgave*
  - c. *Friestalige uitgave*
3. Registers
4. Concordantie
5. Muziekuitgaven
  - a. *begeleidingsbundel*
  - b. *koormuziek*
  - c. *klavarscribo*
6. *Liedboek* digitaal
  - a. *beamer*
  - b. *apps, epub e.a.*
7. Over de omgang met *Liedboek*
  - a. *de GKv en het liedboek*
  - b. *kerkmuzikaal profiel*
8. Lied van de Maand
9. Geluidsopnamen
  - a. cd's
  - b. anders
10. Vorming en toerusting
  - a. cursussen
  - b. studiedagen
11. Kinderen en jongeren
  - a. liederen
  - b. uitgaven
  - c. catechese
  - d. muziek met kinderen
  - e. school en kerk
12. Achtergrondinformatie
  - a. boeken
  - b. artikelen
  - c. Informatie op internet

→ Inleiding

Op 25 mei 2013 is in Monnickendam de opvolger van het Liedboek gepresenteerd, compleet met een Liedboekmanifestatie op 40 locaties in de binnenstad. De GKv is deelnemer aan dit project, in 2008 besloot de generale synode van Zwolle te gaan participeren in de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK). Ook na de publicatie van *Liedboek, bidden en zingen in huis en kerk*, blijft de GKv lid van de ISK. De generale synode van Ede 2014 besloot, op basis van het voorwerk dat door deputaten Liturgie en Kerkmuziek is gedaan, besloot het Liedboek voor de Kerken te aanvaarden (besluit genomen op 23 mei 2014). De plaatselijke kerken kunnen de bundel gebruiken, op basis van een zogenaamd *muziekprofiel*. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de kerkenraad ter plaatse.

Om de bundel op een goede manier in gebruik te nemen is een proces van verkenning nodig, plus een helder stappenplan. Deze notitie is een hulpmiddel daarbij. De notitie bevat allerlei praktische informatie, achtergrondinformatie en verwijzing naar informatie die elders te vinden is.

1. Internetuitzending presentatie Liedboek

De presentatie van het nieuwe *Liedboek – zingen en bidden in huis en kerk* van zaterdag 25 mei was live mee te beleven via www.luisterpost.nl. In beeld en geluid was het ochtendprogramma vanuit de Grote Kerk in Monnickendam te volgen. Van de workshops 's middags werden impressies uitgezonden.

De uitzending is ook op een later tijdstip via de website te bekijken.

2. Uitgaven van Liedboek – bidden en zingen in huis en kerk

◆ Gemeentebundel

- Voor de gemeente verschijnen de volgende uitgaven:
  - standaardbundel in rood of in blauw
  - luxe uitgave in rood of blauw kunstleer
  - uitgave voor jongeren en kinderen met veelkleurige omslag
  - uitgave voor kinderen met tekening
- Zie voor meer informatie www.liedboek.nl

◆ Braille

- Er is een braille-editie van het liedboek verkrijgbaar. Deze uitgave wordt verzorgd door de Christelijke Blindenbibliotheek. Zie <http://www.cbb.nl/pages/177:liedboek-zingen-en-bidden-in-huis-en-kerk>

◆ Grootletteruitgave

- De Grootletteruitgave is eveneens verkrijgbaar bij de Christelijke Blindenbibliotheek. Zie: <http://www.cbb.nl/newsposts/79:grootletter-en-digitale-versie-nieuw-liedboek>

◆ Friestalige uitgave

- De Friestalige versie van het Liedboek wordt gepresenteerd op 18 april 2015. Voor de Geref. Kerken (vrijg.) is ds. David de Jong bij deze uitgave betrokken.

3. Registers bij het Liedboek

In de gemeentebundel zelf zijn twee registers te vinden:

1. Register op beginregels en titels (p. 1565 en verder)
2. Register op Bijbelplaatsen (P. 1587 en verder)

Op www.liedboek.nl is het volgende te vinden:

3. auteursregister. Zie: <http://www.liedboek.nl/extra/registers>.

En verder:

4. Zie www.wegwijzervoorhetliedboek.nl (Zie hieronder in de rubriek *Informatie op Internet*)
5. Er zijn verschillende registers e.a. in omloop. Bijzonder handig is de reeks van Ronald van Drunen (informeer bij het Steunpunt Liturgie):
  - a. componisten van liedmelodieën
  - b. dichters en vertalers van liedteksten
  - c. alfabetisch register
  - d. Nederlandse liederen
  - e. Duitse liederen
  - f. Franse liederen
  - g. Engelse liederen
  - h. Engelse melodieaanduidingen (tunes)
  - i. Latijnse liederen en liturgische gezangen
  - j. canons
  - k. liederen voor kinderen
  - l. verwijzingen naar andere liedbundel
6. Een overzicht van alle gedichten en gebeden in het liedboek: zie www.liedboek.nl onder 'extra's' → 'registers').
7. In het Liedboek is een register op Bijbelplaatsen verschenen (zie punt 2 van deze opsomming). De kerkmusicus Chris van Bruggen heeft dat register uitgebreid met alle liedtitels i.p.v. uitsluitend de nummers. Informeer hiervoor bij het Steunpunt Liturgie).

4. Concordantie bij het Liedboek

Hans Bouma stelde een Concordantie samen bij het Liedboek. Deze concordantie is op internet te vinden: <http://www.liedboek.nl/extra/registers>. Daar kan het bestand ook worden gedownload. Ook kan het worden aangevraagd bij het Steunpunt Liturgie.

5. Muziekuitgaven bij Liedboek – zingen en bidden in huis en kerk

◆ *Begeleidingsbundel*

- Tegelijk met het nieuwe liedboek verscheen een losbladige begeleidingsbundel (in twee ordners, met ringbandperforatie).

ISBN 978 94 91575 06 8 NUR 709

Omvang: 2.400 pagina's

Prijs: € 135,-

Informatie bij de uitgeverijen. Verkrijgbaar via de vakhandel.

◆ *Koormuziek*

- Tegelijk met het nieuwe liedboek verscheen een set van drie koorbundels voor de cantor, cantorij en/of zanggroep. Meerstemmige zettingen; in deel 1 zijn de Psalmen opgenomen, de overige liederen in de andere twee banden

ISBN 978 94 91575 05 1 NUR 709

Omvang: ca. 1632 pagina's

Prijs: € 80,00

Informatie: www.liedboek.nl . Ook verkrijgbaar via de vakhandel.

Voor cantorijen zijn er twee opties:

- *aanschaf van voldoende bundels*
  - *per lied een kopieerlicentie aanvragen (à € 0,50) via een speciaal formulier (aan te vragen via ivoorschot@kok.nl.)* *NOTA BENE: dit geldt alleen voor liederen/muziek waarvan de rechten bij Kok, Boekencentrum en ISK berusten; voor de overige liederen moet toestemming worden gevraagd aan de rechthebbenden.*
- Kerkzang.nl – centrum voor de kerkzang – start met een losbladige serie met vocale bewerkingen bij de liederen uit het nieuwe liedboek. Het gaat om 2- of 3-stemmige bewerkingen voor diverse samenstellingen (gelijke stemmen, sopraan/alt/mannen, kinderen), al dan niet met instrumenten. De eerste reeks van 5 liederen is inmiddels verkrijgbaar (172, 246b, 253, 663 en 970).
Informatie: bureau@kerkzang.nl | www.kerkzang.nl.
  - Kerkzang.nl – centrum voor de kerkzang – maakt een overzicht van alle muziek uit haar fonds bij liederen uit het nieuwe Liedboek. Zie hiervoor:

<http://www.kerkzang.nl/de-praktijk/de-praktijk-categorieen/praktische-suggesties/178-liedboek-2013-vocale-bewerkingen.html>.

◆ *Koperblazers*

- Inmiddels is de eerste uitgave met muziek voor koperblazers verschenen. Daarin zijn de bewerkingen opgenomen die gespeeld werd bij de presentatie van het Liedboek, in de Grote Kerk te Monnickendam. Het gaat om: *Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk. 32 begeleidingen voor instrumentale ensembles, orgel/piano*. Uitgeverij Intrada, Heerenveen. Zie: <http://www.intradamusic.nl/uitgeverij/liedboek>.

◆ *Klavarscribo*

- Van de begeleidingsbundel zal ook een versie in klavarscribo verschijnen. Publicatiedatum is nog niet bekend.

6. Liedboek – bidden en zingen in huis en kerk *digitaal*

◆ *Beamer*

Naast een papieren versie van het Liedboek - zingen en bidden in huis en kerk is er een toepassing voor de beamer. Deze toepassing is verkrijgbaar in de vorm van een abonnement (startbedrag plus jaarlijkse verlenging).

NOTA BENE: De aanvankelijke prijs van Liedboek Online is in februari 2014 fors naar beneden aangepast. Er is ook een optie voor een beperkt aantal liederen, nl. 60 (verschillende) downloads per jaar.

Zie voor meer informatie en het downloaden van een flyer:

<http://www.liedboek.nl/actueel/liedboek-online>.

◆ *Apps, epub e.a.*

Verder houdt de Liedboek BV 'alle opties open' voor toepassingen in de toekomst. Van apps tot toepassingen voor de iPad en andere tablets die steeds populairder worden.

7. Over de omgang met Liedboek – *zingen en bidden in huis en kerk*

◆ *De GKV en Liedboek, bidden en zingen in huis en kerk*

De GKV is deelnemer is sinds 2008 lid van de ISK (Interkerkelijk Stichting voor het Kerklied), de verantwoordelijke organisatie voor de uitgave en samenstelling van het liedboek. Jetze Baas maakt voor de GKV deel uit van het bestuur. Daarmee nemen de GKV dus deel aan het project. De generale synode van Ede 2014 nam op 23 mei 2014, op basis van het voorwerk dat door deputaten Liturgie en Kerkmuziek is gedaan het besluit het Liedboek voor de Kerken te aanvaarden. De plaatselijke kerken kunnen de

bundel gaan gebruiken, op basis van een zogenaamd *muziekprofiel*. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de kerkenraad ter plaatse.

In samenhang met het Liedboek-besluit kwam er ook duidelijkheid over vorm en inhoud van het Geref. Kerkboek (7 juni 2014). Deze bundel wordt beperkt van omvang en zal liederen bevatten die duidelijk identiteitsgebonden zijn.

Het Rapport van Deputaten Liturgie en Kerkmuziek en het bijbehorende Aanvullend Rapport zijn te vinden via: <http://www.synode.gkv.nl/beleidsrapporten/>. De synode besluiten zijn ook op die site te vinden: www.gkv.nl/organisatie/generale-synode/besluiten-gs-2014/.

De introductie van het Liedboek zal op verschillende manieren worden begeleid. Op dit moment is bekend, in voorbereiding of al gedaan:

- Deze Notitie. De eerste versie is in mei 2013 naar alle plaatselijke kerken toegestuurd. De versie die u nu leest is de update van juli 2014 (naderhand op onderdelen geactualiseerd), toegestuurd naar alle plaatselijke kerken samen met het rooster Lied van de Maand 2014-2015.
- Toegestuurd aan alle predikanten: *Een nieuw lied* (werkboekje voor de Eredienst nr. 38). Zie verder onder *paragraaf 11 Achtergrondinformatie*. Tegelijk werd ook toegestuurd: *Met hart en ziel* (dubbelcd met 42 liederen uit het liedboek door het Vocaal Theologen Ensemble o.l.v. Hanna Rijken). Zie verder onder *paragraaf 8 Geluidsopnamen/cd's*.
- Lied van de Maand-rooster; toegestuurd naar alle plaatselijke kerken (medio augustus 2014) en scholen van het geref. basisonderwijs. Elke maand ontvangen de scriba's een korte toelichting bij het lied, voor gebruik in eigen gemeente.
- Themanummer van EREDienst: september 2014. Dit themanummer, geheel gewijd aan het Liedboek en het gebruik ervan is inmiddels verschenen en wordt/werd toegestuurd naar alle plaatselijke kerken.
- In voorbereiding: Handreiking bij het gebruik van het Liedboek binnen de GKv (o.a. theologisch, en het werken met een muziekprofiel). Wordt eind september naar alle plaatselijke kerken toegestuurd.

Zie verder ook *paragraaf 9 Vorming en toerusting*.

◆ *Kerkmuzikaal profiel*

Bij het nieuwe liedboek is het niet zo dat alle liederen voor alle deelnemende kerken bestemd zijn. Anders gezegd: de gebruikers maken zelf hun eigen keuzes. Bij het maken van die eigen keuzes is het begrip (*kerk*)muzikaal profiel een handig middel. Met dat begrip geef je aan wie je wilt zijn in kerkmuzikaal opzicht. Tegelijk geef je daarmee aan wie je wilt zijn als het om liturgie gaat en wie je dus bent qua overtuiging. Profiel kan daarom niet zonder visie en zonder beleid, een keuze als deze kan alleen op basis van visie, en ingebed in beleid. Beide heb je nodig om tot een profiel te komen, om het in stand te houden, om het uit te bouwen of nieuwe impulsen te geven, om blijvend kwaliteit en inhoud mogelijk te maken.

Dit kerkmuzikaal profiel is een goed hulpmiddel voor de GKv bij de omgang met het liedboek. Allereerst ten aanzien van de synode van 2014, vervolgens ook voor de plaatselijke kerken en het bepalen van hun liturgisch en kerkmuzikaal beleid.

Bij die drietrapsraket *visie-profiel-beleid* spelen vier aspecten een gelijkwaardige rol:

- theologie
  - liturgie
  - kerkmuziek
  - praktijk
- } visie → profiel → beleid

Wat met theologie, liturgie en kerkmuziek wordt bedoeld zal wel duidelijk zijn; 'praktijk' slaat vooral op de eigen middelen en mogelijkheden.

Om tot een liturgisch en kerkmuzikaal profiel te komen, zijn er de volgende handreikingen:

- ANJE DE HEER, *Nieuw liedboek: Profiel en beleid*. Lezing, uitgesproken op de studiedag Opmaat, 6 oktober 2012. Zie www.kerkzang.nl (→ de praktijk → praktische suggesties). Met een uitgewerkt stappenplan om te komen tot een eigen keuze uit het nieuwe liedboek.
- ANJE DE HEER, 'Zing voor de Heer een nieuw lied'. In: *De Reformatie*, jg. 88 nr. 16, 3 mei 2013.
- *Zingen om je thuis te voelen. Katern over het nieuwe liedboek*. Katern van *Kerkinformatie*. Zie voor de inhoudsopgave onder *Achtergrondinformatie*. Dit katern is ook op internet te vinden: http://www.pkn.nl/actueel/abonnements/tijdschriften/Documents/Kerkinformatie_KATERN_juni_DEF.pdf
- Er is een speciale cursus om te komen tot een muziekprofiel voor de eigen gemeente: *Kleuren verkennen – werken met een muziekprofiel*. Deze cursus gaat uit van de PKN, maar is ook voor andere kerken beschikbaar (de cursus maakt deel uit van het cursusaanbod van de **WERKPLAATS VOOR KERKMUZIEK**; zie onder].
De cursus gaat in op de theologische en liturgische context van de eigen gemeente, de muzikale wensen en mogelijkheden, de verscheidenheid, en het onderling overleg. Zie voor de wijze van aanvragen e.a. onder *Vorming en toerusting/cursussen*.
- Zie ook onder *Achtergrondinformatie/Boeken*

8. Lied van de Maand

Voor school en kerk verzorgt het Steunpunt Liturgie het *Lied van de Maand*. In het seizoen 2013-2014 werd dit rooster al ingevuld met liederen uit het nieuwe liedboek, onder het motto 'Kennismaken met het nieuwe liedboek'.

Het rooster voor 2014-2015 gaat op deze voet verder, nu onder de titel:

Vertrouwd raken met het nieuwe liedboek

Het *Lied van de Maand* bestaat uit verschillende onderdelen:

- Het *rooster*: per maand een lied, vaak gekozen in samenhang met de tijd van het jaar et cetera.

- *Artikelen*: elk lied wordt in EREdienst, het blad van de Vereniging van Geref. Kerkmusici, toegelicht, met daarbij tips voor de praktijk. EREdienst verschijnt tweemaandelijks en in elk nummer worden twee liederen besproken. Op dit moment zijn besprekingen verschenen over de volgende liederen:
  - 98a 'Zing een nieuw lied voor God de Here' (Anje de Heer)
  - 992 'Wat vraagt de Heer nog meer van ons' (Jan Smelik)
  - 25b & 368 'Houd mij in leven, wees Gij mijn redding'
  - 482 'Er is uit 's werelds duistere wolken' (Jan Smelik)
  - 534 'Hij die de blinden weer liet zien' (Anje de Heer)
  - 166a 'Hij wandelt in zijn koningsjas' (Jan Smelik)
  - 859 'Schuldig staan wij voor u, Heer' (Jan Smelik)
  - 598 'Als alles duister is' (Jan Smelik)
  - 666 'De Heer is opgetogen' (Anje de Heer)
  - 693 'Wij vieren vandaag het feest' (Anje de Heer)
  - 4a 'Verhoor mij als ik roep tot U' (Anje de Heer)
  - 287 'Rond het licht dat leven doet' (Jan Smelik)

Infrormatie: liturgie@gkv.nl

9. Geluidsopnamen/cd's

◆ cd's

- Dubbel-cd *Met hart en ziel*. Door het Vocaal Theologen Ensemble o.l.v. Hanna Rijken, m.m.v. Sebastiaan 't Hart, orgel. Zie: <http://www.liedboek.nl/uitgaven>
42 liederen die samen een dwarsdoorsnee van het nieuwe liedboek vormen.
- Dubbel-cd *Met hart en ziel II*. Door het Vocaal Theologen Ensemble o.l.v. Hanna Rijken, de kinderen van de Buitenschoolse Koorschool Utrecht, o.l.v. Hanna Rijken, m.m.v. Sebastiaan 't Hart, orgel. Zie: <http://www.liedboek.nl/uitgaven> en <http://www.liedboek.nl/actueel/dubbel-cd-nieuwe-liedboek>.
Liederens rond het kerkelijk jaar: Advent & Kerst, Veertigdagentijd & Pasen.
- cd Luisterliedboek. 20 parels uit het liedboek, gezongen door Elisah Mannah. <http://www.elisemannah.nl/>

◆ Anders

- Zie de bij de cd's genoemde websites, voor geluidsfragmenten.
- <http://www.liedboek.nl/voorbeelden>
- <http://www.liedboekchallenge.nl/deelnemers/>
- Zie ook: www.kerkliedwiki. Deze site is nog in opbouw. Waar mogelijk worden bij de besproken liederen ook verwijzingen naar goede geluidsopnamen opgenomen (bijv. youtube). Kies op de site in het menu links onder 'Inhoud Bundels': Liedboek 2013. Vervolgens zoeken op titel/nummer

10. Vorming en toerusting

Nu de Generale Synode van Ede-2014 een positief besluit heeft genomen over het Liedboek zullen deputaten Liturgie en Kerkmuziek in samenwerking met het Steunpunt Liturgie met ondersteuning bij de introductie komen. Deze notitie is een eerste handreiking. Vervolgstappen zullen t.z.t. worden bekend gemaakt.

Daarnaast zijn er de volgende mogelijkheden:

◆ *Cursussen*

De gezamenlijke kerkmuziekorganisaties hebben een reeks praktische cursussen ontwikkeld onder de kop **WERKPLAATS VOOR KERKMUZIEK**. Ook de Protestantse Kerk participeert hierin. De Geref. Kerken (vrijg.) zijn via de Vereniging voor Geref. Kerkmusici bij dit aanbod betrokken. Al deze cursussen hebben als doel: werken met het nieuwe liedboek.

Behalve de VGK en de PKN zijn bij **WERKPLAATS VOOR KERKMUZIEK** betrokken: de KVOK (Kon. Ver. van Organisten en Kerkmusici), Kerkzang.nl (centrum voor de kerkzang) en de SNK (Stichting Nieuwe Kerkmuziek).

Het gaat om de volgende cursussen:

- **Basiscursus Orgelbegeleiding** – voor [beginnende] amateurorganisten
- **Orgelbegeleiding voor gevorderden** – voor ervaren amateurorganisten
- **Basiscursus Pianobegeleiding** – voor pianisten die de gemeentezang [gaan] begeleiden
- **Basiscursus Cantor** - voor [amateur]cantores, redelijk tot goed zingende cantorij- of gemeenteleden, voorzangers, voorgangers, met oog op de taak van voorzanger
- **Cantorij Anno Nu** – voor cantores, dirigenten, muzikale doeners
- **Kleuren verkennen. Werken met een muziekprofiel** – voor ieder die betrokken is bij of verantwoordelijk voor het bepalen van de kerkmuzikaal en liturgisch profiel.
- **Musiceren met kinderen** – voor iedereen die rond en in de kerkdienst met kinderen werkt
- **Voorgaan in de liturgie** – voor voorgangers en voorzangers
- **Arrangeren** – voor instrumentale groepen
- **Lichte muziek** – voor klassiek opgeleide kerkmusici, met oog op liederen uit het lichtere genre
- **Veelkleurig of kleurenblind?** – Over het combineren van liederen en stijlen in een liturgische context.

Informatie is te vinden

- via internet: www.eredienst.com, www.kvok.nl, www.kerkzang.nl, www.pkn.nl
- via mail of telefoon: bureau@kerkzang.nl, 033 2586484 (Anje de Heer)

Een overzichtsbrochure is te downloaden via www.kerkzang.nl

◆ *Studiedagen*

De gezamenlijke kerkmuziekorganisaties hebben inmiddels drie studiedagen verzorgd voor (amateur-)kerkmusici in verband met het nieuwe liedboek. Behalve door musici werden deze studiedagen ook bezocht door voorgangers, leden van kerkenraden of liturgiewerkgroepen, belangstellende kerkleden etc.

11. Kinderen en jongeren

◆ *Liederen*

Bij de voorbereiding en samenstelling van het nieuwe liedboek waren kinderen en jongeren duidelijk in beeld, een van de acht werkgroepen had als taak *kinder-, jeugd-, en tienerliederen*. In het nieuwe liedboek zijn liederen uit deze categorie niet afzonderlijk opgenomen maar de categorie is door de hele bundel heen duidelijk vertegenwoordigd. Zie ook hierboven onder *Registers bij het Liedboek*

◆ *Uitgaven*

Twee van de gemeente-uitgaven zijn speciaal voor kinderen en jongeren bestemd; beide heten ze dan ook *Liedboek voor jou*. (zie hierboven onder 'uitgaven'). Deze twee uitgaven bevatten twee aparte katernen.

Het eerste, vooraan in de bundel, gaat over *Muziek!* Zes blokjes, achtereenvolgens over *Zingen, Muziek in de Bijbel, Muziek in de kerk, Psalmen en gezangen, Mooie muziek* en *Over dit liedboek*. Er staan ook een aantal zoekopdrachtjes bij.

Het tweede, achteraan in de bundel, gaat over 11 afzonderlijke liederen (kinderliederen): een *optochtlied*, een *vertellied*, een lied met *rolverdeling*, een *danklied*, een lied met *speciale muziekinstrumenten*, een lied *voor het slapengaan*, een lied dat eruit ziet als een *beker*, een *achterstevorenlied*, een lied dat een *naam* verbergt en een *middeleeuwse musical*. En tot slot: je eigen *Top 20*.

◆ *Catechese*

JOP, het jeugdwerk van de Protestantse Kerk in Nederland heeft een aantal werkvormen gemaakt waarmee in het kinder- en jeugdwerk of de catechese doorgepraat kan worden of zingen en muziek maken in de kerkdienst. Ook in GKv-verband is dit materiaal prima te gebruiken. Het gaat om de volgende werkvormen:

- *Dit is mijn muziek!* (12-16; 16+)
- *I've got the music in me* (12-16; 16+)
- *9usic9t!* (12-16)
- *I love 9usic* (8-12)
- *Kom, zing mee!* (8-12)
- *Spelen met muziek* (8-12)

De werkvormen zijn te downloaden via: <http://www.jop.nl/actueel/het-nieuwe-liedboek-is-verschenen>.

◆ *Muziek met kinderen in de kerk*

In het cursuspakket van de gezamenlijke kerkmuziekorganisaties is een cursus opgenomen: *Musiceren met kinderen*. Deze cursus is bestemd voor iedereen die in de kerkdienst (of kindernevendienst o.i.d.) iets met muziek en kinderen wil doen. Zie hierboven onder *Vorming en toerusting / cursussen*.

◆ *School en kerk*

Het rooster *Lied van de Maand*, van het Steunpunt Liturgie, bestemd voor school en kerk, is in 2013-2014 geheel aan het nieuwe liedboek gewijd. Zie hierboven onder *Lied van de Maand*.

12. Achtergrondinformatie

◆ *Boeken*

Het nieuwe liedboek in woord en beeld

Smelik, Jan

Een boeiende schildering van de achtergronden van de verschillende liederen in het nieuwe Liedboek. In mei 2013 verschijnt het nieuwe Liedboek – zingen en bidden in huis en kerk. Deze liedbundel bevat een bonte verscheidenheid aan liedgenres uit verleden en heden.

In dit boek worden deze genres gepresenteerd en toegelicht. Dit gebeurt onder meer door de liederen in historisch perspectief te plaatsen, waarbij de auteur ook aandacht besteedt aan de religieuze en culturele context waarin ze zijn ontstaan. Dit boek richt zich op de gebruikers van het nieuwe liedboek die graag meer willen weten van het kerklied, zijn geschiedenis en achtergronden. Door de fraaie illustraties is het boek niet alleen boeiend om te lezen, maar ook om te bekijken.

ISBN 9789023926818, 2013, 144 blz., gebonden, druk 1, Boekencentrum
€ 17,50; leverbaar

Van horen zingen. *Wegwijs in het nieuwe Liedboek*

Nienke van Andel (red.)

In mei 2013 verscheen het Liedboek – zingen en bidden in huis en kerk. Hierdoor staat in veel kerken de muziek weer op de kaart. Een goede gelegenheid om als gemeente met elkaar over dit onderwerp te spreken en daar helpt dit boek bij.

Wanneer we spreken over kerkmuziek, komen bepaalde vragen steeds terug. Bijvoorbeeld: Wat is het verschil tussen kerkmuziek en 'gewone muziek'? Zijn muziekstijlen niet leeftijdsgebonden? Valt over smaak misschien toch wel te twisten? Dit boekje stimuleert het gesprek over deze en andere vragen. De auteurs geven hun visie op allerlei zaken rond kerk en muziek en hebben deze teksten voorzien van gespreksvragen. Tegelijk geeft dit boek een introductie in het nieuwe liedboek.

Met bijdragen van: Nienke van Andel, Maarten Diepenbroek, Sebastiaan 't Hart, Cees Willem van Vliet, Maartje Wildeman.

De auteurs, allemaal geboren na 1973 en dus opgegroeid in de tijd van het 'oude' Liedboek, geven een frisse en geïnformeerde kijk op het onderwerp.

80 pagina's | Paperback | ISBN: 9789023927211 | ca. € 9,90 |

Een nieuw lied (*Werkboekje voor de Eredienst 38*)

Klaas Holwerda

Dit Werkboekje voor de Eredienst verkent de grote verscheidenheid aan materiaal die in het nieuwe liedboek bijeen gebracht is.

Het schetst de vele mogelijkheden van gebruik van dit boek. Verschillende typen van liturgie en de ontwikkeling van een eigen muzikaal profiel van de plaatselijke gemeente komen daarbij aan de orde, evenals het gebruik ervan in bijvoorbeeld het geloofsgesprek of het pastoraat.

Handreiking bij Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk. | 40 pagina's | Geniet | ISBN: 9789023926887 | c. € 5,50 |

Steeds weer zoeken mijn ogen naar U. *De psalmen in Liedboek, zingen en bidden in huis en kerk.*

Roel A. Bosch

Dit boekje gaat in op de prachtige waaier van manieren van psalmen zingen die in het nieuwe Liedboek te vinden is: de calvinistische traditie, de kloostervorm, Taizé, psalmliederen, de Engelse chant, Psalmen voor NU, de antwoordpsalm, het kernvers en de antifoon. Uiterst boeiend en vooral ook leerzaam is het hoofdstuk over de achtergronden van de psalmberijming uit het Liedboek – een must voor ieder die over psalmberijmen nadenkt.

120 pagina's | Paperback | ISBN: 9789023927587 | € 12,50

De cantor in de praktijk. *Cantoraat rond Liedboek, zingen en bidden in huis en kerk.*

Anje de Heer

Deze uitgave is de reader die hoort bij de Basis cursus Cantor (zie ook de paragraaf VORMING EN TOERUSTING). De inhoud omvat handreikingen bij de verkenning van het Liedboek en het aanleren van liederen aan de gemeente. Verder geeft het een overzicht van mogelijkheden die het Liedboek biedt, gaat het in op praktische aspecten – liturgisch en muzikaal – van de verschillende vormen en genres, en geeft het suggesties voor de taak die de cantor daarbij heeft of kan hebben.

Te verkrijgen bij Kerkzang.nl, bureau@kerkzang.nl.

Iedere dag een nieuw begin. *Dagelijks op weg met het Liedboek, zingen en bidden in huis en kerk.*

Nienke van Andel (red.)

365+ meditatie en gedachten bij liederen, rond 52 thema's (van elk zeven dagen), zoals dank, bevrijding, verwondering en woede. Auteurs uit verschillende kerkgenootschappen en contexten. Voor de GKv werkte ds. Harrie de Hullu mee, voor de NGK ds. Judith Cooman.

384 pagina's | Gebonden | ISBN: 9789023928683

◆ Artikelen

- JAN SMELIK, 'In afwachting van het nieuwe liedboek'. In: EREdienst jg. 40 nr. 1, januari 2013.
- ANJE DE HEER, *Nieuw liedboek: Profiel en beleid*. Lezing, uitgesproken op de studiedag Opmaat, 6 oktober 2012. Zie www.kerkzang.nl (→ de praktijk → praktische suggesties). Met een uitgewerkt stappenplan om te komen tot een eigen keuze uit het nieuwe liedboek.
- JETZE BAAS, 'Op weg naar een nieuw liedboek'. In: *De Reformatie*, jg. 88 nr. 16, 3 mei 2013.
- ANJE DE HEER, 'Zing voor de Heer een nieuw lied'. In: *De Reformatie*, jg. 88 nr. 16, 3 mei 2013.
- *Liedboek, kom binnen*. Nederlands Dagblad/Katern 25 mei 2013.
  - Dick Schinkelshoek, 'Liedboekvragen', p.2
  - Wim Houtman, 'Neem rustig de tijd. interview met Ria Borkent', p. 4-5
  - Hilbrand Rozema, 'Liedboekgeografie – ode aan een register', p. 6-7
  - Roel Sikkema, 'Nu een toontje lager zingen', p. 7
  - Maurice Hoogendoorn, 'Ieder kerklid tevreden stellen? Onmogelijk', p. 8-9

- Daniël Gillissen, 'Tien kerken, tien keuzes', p. 9
  - Peter Sneep, 'Te hoog, te moeilijk of zonder melodie', p. 11
  - 'Zo maak je een liedboek waarmee acht kerken min of meer blij zijn'. Het voortraject in schema, p. 12-13
- *Zingen om je thuis te voelen. Katern over het nieuwe liedboek.* Katern van Kerkinformatie. Katern van Kerkinformatie. Inhoud:
    - Roel Bosch, 'Zingen met hart en ziel', p. 2
    - Christiaan Winter, 'Cantor helpt gemeentezang op hoger plan'. p. 3
    - Anje de Heer, 'Afstemmen op het liedboek. Over het muziekprofiel van de gemeente', p. 4
    - Janet van Dijk, 'Oegstgeest: Samenwerking tussen predikanten en kerkmusici speerpunt', p. 5
    - Janet van Dijk, 'Dat liedboek komt er hier wel in. Over veelkleurig vieren', p. 6
    - Erik Idema, 'Zingen om je thuis te voelen. Het liedboek buiten de kerkmuren', p. 7
    - Jaap van der Giessen, 'Houdt dan de lofzang gaande. Toerusting bij het liedboek', p. 8

Dit katern is ook op internet te vinden:

http://www.pkn.nl/actueel/abonnementen/tijdschriften/Documents/KerkInformatie_KATERN_juni_DEF.pdf

- *Themanummer van Pro Ministerio* (blad van de Vereniging van predikanten in de GKv), november 2013, met artikelen over het werken met een Muziekprofiel (Anje de Heer), de Psalmen (ds. David de Jong) en een Nieuw liedboek in de huidige tijd (prof. Kees de Ruiter).
- ANJE DE HEER, *Samenspel. Over liturgisch teamwork*. In EREdienst 2013 nr. 6 (november). Zie: <http://www.eredienst.com/index.php/tijdschrift-eredienst>
- HARMEN TRIMP, *Genres in het nieuwe Liedboek*. Een serie over allerlei aspecten, stijlen en gebruiksmogelijkheden van het nieuwe liedboek. Op dit moment zijn verschenen:
  - *Canons in het nieuwe liedboek*. In EREdienst 2013 nr. 5 (september).
  - *Advents- en kerstliederen uit het nieuwe liedboek*. In EREdienst 2013 nr. 6 (november).
  - *Getijden door het jaar: Epifanie*. In EREdienst 2014 nr. 1 (januari).
  - *Dooplieder*. In: EREdienst 2014 NR 2 (maart)

Zie verder: <http://www.eredienst.com/index.php/tijdschrift-eredienst>

- *Zing een nieuw lied*. In: *De Reformatie*. Een serie in samenwerking met *Opbouw* waarin verschillende auteurs een lied uit het nieuwe liedboek toelichten. Op dit moment zijn verschenen:
  - RICHARD VERVOORN, 936 'Luister naar de wind'. In: *Opbouw* 2013-18
  - FREDDY GERKEMA, 939 'Op U alleen, mijn licht, mijn kracht'. In: *Opbouw* 2013-20
  - FRANK SCHNEIDER, 416 'Ga met God en Hij zal met je zijn'. In: *Opbouw* 2013-22
  - RICHARD VERVOORN, 480 'Ik wandel in gedachten'. In: *Opbouw* 2013-24
  - JAN LUTH, 4a 'Verhoor mij, als ik roep tot U'. In: *Opbouw* 2014-01
  - FREDDY GERKEMA, 310: 'Eén is de Heer, de God der goden', 311: 'Wij kiezen voor de vrijheid', 312: 'Wij geloven met hart en ziel'. In: *De Reformatie* jg. 89 nr. 10 || *Opbouw* 2014-03
  - DAVID DE JONG, 582 'Door wat voor grote moeilijkheden'. In: *De Reformatie* jg. 89 nr. 12 || *Opbouw* 2014-05
  - JACO WEIJ, 23c: 'Mijn God, mijn herder zorgt voor mij'. In: *De Reformatie* jg. 89 nr. 14 || *Opbouw* 2014-07

- ANJE DE HEER, 693: 'Wij vieren vandaag het feest'. In: *De Reformatie* jg. 89 nr. 16 || *Opbouw* 2014-09
- RICHARD VERVOORN, 676: 'De wind, wij zien hem niet'. In: *De Reformatie* jg. 89 nr. 18 || *Opbouw* 2014-11
- DAVID DE JONG, 673 'Heilige liefdeskracht'. In: *De Reformatie ?* || *Opbouw* 2014-13
- FREDDY GERKEMA, 400 'Voordat ik kan ontvangen brood en wijn'. In: *Opbouw* 2014-03
- ANJE DE HEER, 392 'Wie kent de eenvoud van het breken'. In: *De Reformatie* jg. 89 nr. 24, 19 september 2014
- Lied van de Maand. In: *EREdienst*. Artikel met achtergronden en andere informatie over de liederen van het rooster Lied van de Maand. Op dit moment zijn verschenen;
  - 98a 'Zing een nieuw lied voor God de Here' (ANJE DE HEER). In: jg. 40 nr. 4 (juli 2013)
  - 992 'Wat vraagt de Heer nog meer van ons' (JAN SMELIK). In: jg. 40 nr. 4 (september 2013)
  - 25b & 368d 'Houd mij in leven, wees Gij mijn redding' (ANJE DE HEER). In: jg. 40 nr. 4 (september 2013)
  - 482 'Er is uit 's werelds duistere wolken' (JAN SMELIK). In: jg. 40 nr. 6 (november 2013)
  - 534 'Hij die de blinden weer liet zien' (ANJE DE HEER). In: jg. 40 nr. 6 (november 2013)
  - 166a 'Hij wandelt in zijn koningsjas' (JAN SMELIK). In: jg. 41 nr. 1 (januari 2014)
  - 859 'Schuldig staan wij voor u, Heer' (JAN SMELIK). In: jg. 41 nr. 1 (januari 2014)
  - 598 'Als alles duister is' (JAN SMELIK). In: jg. 41 nr. 2 (maart 2014)
  - 666 'De Heer is opgetogen' (ANJE DE HEER). In: jg. 41 nr. 2 (maart 2014)
  - 693 'Wij vieren vandaag het feest' (ANJE DE HEER). In: jg. 41 nr. 3 (mei 2014)
  - 4a 'Verhoor mij als ik roep tot U' (ANJE DE HEER). In: jg. 41 nr. 3 (mei 2014)
  - 287 'Rond het licht dat leven doet' (JAN SMELIK). In: juli/augustus 2014
  - 342 'In God de Vader op zijn troon' (JAN SMELIK). In: september 2014
  - 716 'Zaaien, maaien, oogsten' (ANJE DE HEER). In: september 2014
  - 432a-d: Vier antifonen voor advent (ANJE DE HEER). In: november 2014
  - 532 'Christus ging als eerste' (JAN SMELIK). In: november 2013
  - 537 'Zo spreek de Heer die ons geschapen heeft' (JAN SMELIK). In: januari 2015
  - 78a 'Luister, volk van God' (ANJE DE HEER). In: januari 2015
  - 560 'Hij ging die weg zo eenzaam' (ANJE DE HEER). In: maart 2015
  - 574 'Glorie zij U, Christus' (JAN SMELIK). In: maart 2015
- Themanummer van *EREdienst*: jg. 41 nr. 5, september 2014. Dit nummer is toegestuurd naar alle plaatselijke kerken (CGK, GKV, NGK). Inhoud:
  - JAN SMELIK, Eredienstvaardigheid
  - ANJE DE HEER, Wie ben je? Over het opstellen van een muziekprofiel
  - JETZE BAAS, Zingend verkondigen. De rijkdom van het liedboek en het nut van een cantor(ij)

13. Informatie op internet

www.liedboek.nl

Speciale site bij het nieuwe liedboek. Met o.a. achtergrondinformatie over de werkwijze en de opzet van de bundel. Het magazine *Ik Zing* is hier digitaal te vinden, evenals de *proefbundel* met 40 liederen. Verder zijn er enkele

geluidsvoorbeelden, liedbesprekingen te raadplegen en is er een overzicht van de verschillende uitgaven.

Op deze site zullen t.z.t. de verschillende registers bij het Liedboek verschijnen. Ook zal informatie over de afzonderlijke liederen worden geplaatst.

www.boekencentrum.nl

www.kok.nl

www.uitgeversgroepjongbloed.nl

Boekencentrum, Kok en Jongbloed zijn de drie uitgevers die gezamenlijk de BV Liedboek vormen, de uitgeefcombinatie die verantwoordelijk is voor de uitgave van het nieuw liedboek.

www.kerklied.net

De algemene site van de ISK – interkerkelijke stichting voor het kerklied en de verantwoordelijke instantie voor het oude én het nieuwe liedboek. Met o.a. allerlei liedsuggesties én midi-files van alle liederen uit Tussentijds, de bundel die de overgang vormt tussen het ‘oude’ en het ‘nieuwe’ liedboek. [De GKv heeft uit deze bundel 30 liederen vrijgegeven voor kerkelijk gebruik.]

www.gkv.nl

Berichten en informatieve artikeltjes:

- 03 05 2013: *Op weg naar een nieuw liedboek*
- 23 03 2013: *Nieuw liedboek*

www.musicareligiosa.nl

Twee uitzendingen zijn gewijd aan het nieuwe liedboek:

- 26 mei 2013: gesprek met Christiaan Winter (kerkmusicus, lid van de redactie); met muziekfragmenten
- 2 juni 2013: gesprek met Toon Hagen (kerkmusicus); met muziekfragmenten

www.wegwijzervoorhetliedboek.nl

Wegwijzer voor het liedboek 2013, met transponeringstabellen e.a.

www.liedboekchallenge.nl

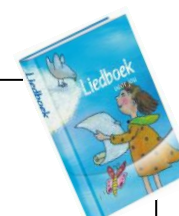
De *Liedboek Challenge* daagt koren of zanggroepen in diverse categorieën uit om liederen uit het liedboek te oefenen, te zingen en een filmpje ervan in te sturen. Er zijn prijzen te winnen (het koor dat de meeste liederen zingt, het grootste koor, publieksprijs en een juryprijs). Door de filmpjes is het ook een leuke manier van geluids- en beeldopnamen verzamelen

www.kerkliedwiki.nl

Een wiki-site in opbouw, voor achtergrondinformatie bij kerkliederen, o.a. die uit Liedboek 2013.

→ Meer weten?

Met vragen kunt u altijd terecht bij het Steunpunt Liturgie

Steunpunt Liturgie

Kon. Wilhelminalaan 3-5
3818 HN Amersfoort
t. 033 2586484 (di, wo, do tijdens kantooruren).
e. liturgie@gkv.nl
i. www.steunpuntliturgie.gkv.nl